

In april was het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, 1% groter dan in maart. Mede als gevolg van de sterk gedaalde productie in de delfstoffenwinning nam het produktievolume van de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) met 2% af. Het volume van de invoer van goederen lag in de eerste twee maanden van dit jaar 2% boven het niveau van de overeenkomstige periode in 1987. De uitvoer van goederen steeg met 3%. De binnenlandse consumptie door gezinnen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, nam in april met 2% toe. De uitgaven aan duurzame goederen daalden door het terugvallen van de aankopen van nieuwe personenauto's. Op de vijf vragen waarop de index van het consumentenvertrouwen is gebaseerd, werden in mei evenals in april, iets meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden april en midden mei met 0,1% toegenomen. Ten opzichte van januari 1988 zijn de consumptieprijzen met 1% gestegen. Omdat de prijsdaling van de invoer die van de uitvoer overtrof, verbeterde de ruilvoet in januari en in februari. De totale binnenlandse liquiditeitenmassa steeg in maart. De dollarkoers gaf in mei en in de eerste weken van juni een licht stijgende tendens te zien. De indicator voor de lange termijn-rente liep in mei enigszins op, de korte termijn-rente indicator daarentegen daalde.

Dit blijkt uit gegevens die op 10 juni beschikbaar waren. In de Focus wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de industriële productie en de gezinsconsumptie in Nederland en bij belangrijke handelspartners.

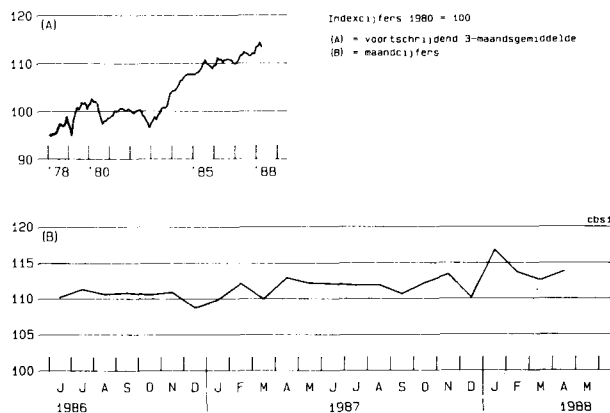
Productie

Het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie was, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, in april 1% groter dan in maart. De productie in de nijverheid (excl. de bouwnijverheid) nam in deze periode echter met 2% af. Dit verschil in ontwikkeling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de sterk gedaalde productie in de delfstoffenwinning. In april nam het produktievolume van deze bedrijfsklasse met 13% af. Het produktieniveau in de industrie lag in april nagenoeg op hetzelfde niveau als in de overeenkomstige maand in 1987. Ook het produktievolume in de nijverheid wijzigde ten opzichte van april 1987 nauwelijks. Gemiddeld over de eerste vier maanden van 1988 lag het niveau van de industriële productie echter bijna 3% boven dat van hetzelfde tijdvak van 1987. De productie in de nijverheid nam in deze periode gemiddeld met 4% af. De weersomstandig-

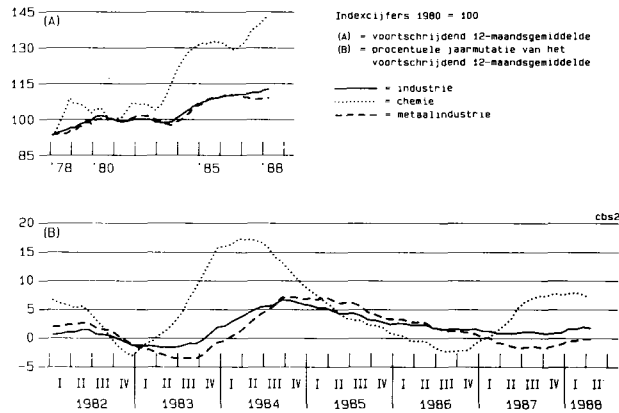
heden zijn aan deze ontwikkeling niet vreemd geweest; de winter van 1987 was streng, die van 1988 mild.

Van de totale industriële productie maakt de metaalindustrie ongeveer 40% uit. De chemische industrie is een andere belangrijke component, zij het dat het aandeel in het totaal veel geringer is (bijna 15%). Grafiek 2 schetst het beeld van de ontwikkeling van deze bedrijfstakken op een wat langere termijn. De A-grafiek geeft het voortschrijdend 12-maandsgemiddelde. De nagenoeg gelijke trendmatige ontwikkeling van de productie van de totale industrie en die van de metaalindustrie is opvallend. Wel bleef de ontwikkeling van de metaalindustrie na 1986 wat achter. Het produktievolume van de chemische industrie ontwikkelde zich na 1980 zeer sterk. De B-grafiek geeft de groeivoeten, berekend als de procentuele jaarommutaties van het voortschrijdend 12-maandsgemiddelde. Het accres in de metaalindu-

Produktie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

Produktie industrie, chemie en metaalindustrie (volume)

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1981/'85 gemidd.	1986	1987	1987		1988		1988			Trend ²⁾
				3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	jan.	febr.	maart	april	
VOLUME-GEGEVENS											
<i>Productie in de nijverheid</i>											
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	2	0	1	-1	2	-5	-6	-3	-6	0	I
Delfstoffenwinning	1	-6	1	-11	4	-23	-30	-14	-24	-4	--I
Industrie	2	2	1	1	1	4	7	2	2	0	I
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2	2	0	-1	0						I
Textiel-, kleding- en lederindustrie	1	-1	-3	-5	-4		3	-4			-I
Papier- en grafische industrie	1	4	3	4	6		8	3			I+
Chemische industrie	5	-1	7	6	5	6	9	6	3	4	I++
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	7	4	1	5						I+
Hout- en bouwmaterialenindustrie	-1	5	2	2	-2						I+
Basismetalenindustrie	0	-4	4	8	6	9	22	4	2		I++
Elektrotechnische industrie	3	2	-1	-1	-3						I
Rest metaal- en overige industrie	2	0	-2	-1	2						I
Openbare nutsbedrijven	2	5	1	-2	-2	-11	-18	-7	-8		-I
Bouwnijverheid: begonnen woningen	-5	15	-11	-1	-24		35	17			--I
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>											
Invoer, totaal	5	4	6	7	10		-5	9			I++
Grondstoffen en halfabrikaten	5	3	6	7	11		-7	10			I++
Consumptiegoederen	2	9	11	15	13		6	13			I++
Investeringsgoederen	10	11	3	0	1		-13	-4			I
Algemene goederen	3	-10	4	8	13		9	19			I++
Uitvoer, totaal	4	4	5	3	10		0	6			I++
Onbewerkte agrarische producten	4	5	6	11	4		3	21			I++
Delfstoffen	-3	-15	-1	-19	13		-27	-11			-I
Fabrikaten	5	5	5	3	10		2	6			I++
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>											
Binnenlandse consumptie, totaal	1	3	2	2	3	2	-2	3	4	2	I+
Voedings- en genotmiddelen	0	1	2	1	1	2	-4	4	7	2	I+
Duurzame consumptiegoederen	-1	6	4	2	5	3	2	1	7	-1	I+
Textiel, kleding, schoeisel e.d.	-1	5	2	0	6						I+
Huish. artikelen en woninginrichting	-1	5	7	8	6						I++
Transportmiddelen	4	11	2	-4	4						I+
Rest duurzame consumptiegoederen	-4	5	3	4	3						I+
Overige goederen en diensten	1	2	2	2	3	1	-2	4	2	3	I
Huur, verwarming, verlichting en water	2	2	3	2	4						I+
Rest overige goederen en diensten	1	3	2	2	2						I
<i>Investeringen in vaste activa</i>											
Bruto investeringen, totaal	2	7	3	2	0						I+
Bedrijven	3	10	4	2	1						I+
Overheid	-3	-9	-1	-1	-7						I
<i>Kwartaalrekeningen</i>											
Bruto Binnenlands Produkt	1,4	2,3	1,6	0,6	1,9						I
Bruto Nationaal Produkt	1,5	1,7	1,9	1,0	1,9						I
Bruto Nationaal Inkomen	1,8	3,3	0,4	-0,5	3,6						I
PRIJZEN											
Productenprijzen industrie, tot. afzet	2,5	-12,0	-2,3	0,8	0,2	-0,9	-1,4	-0,3	-1,0		I
Productenprijzen industrie, verbruik	2,5	-21,7	-4,6	0,4	-0,6	-2,0	-2,4	-2,0	-1,6		I
Ruilvoet, unit value (goederen)	1	2	-3	-3	3		5	3			I
Invoyerprijzen, unit value	2	-17	-6	-2	-4		-5	-4			-I
Uitvoerprijzen, unit value	3	-16	-9	-5	-2		0	-1			--I
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	3,6	0,2	-0,5	0,2	-0,1	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7
Regelingslonen particulier bedrijf	3,0	1,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	I
Regelingslonen overheid	-0,6	0,6	1,4	1,5	1,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	I
Regelingslonen trendvolgders	0,8	0,1	0,7	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	I
Dollarkoers, contante notering	7	-26	-17	-12	-15	-9	-11	-7	-9	-8	-5
OVERIGE INDICATOREN											
Consumentenvertrouwen¹⁾ (in %)		9	-1	-3	-7	-2	-2	0	-3	1	1
Beurswaarde-index, algemeen	24	15	5	16	-13	-14	-18	-13	-12	-13	-16
Uitgesproken faillissementen	-7	-17	-15	-13	-17	-1	-13	2	7	-15	17
<i>Conjunctuurtest industrie</i>											
Bezettingsgraad		84	84	84	84	84					I
Orderpositie (1984=100)		108	102	103	100	101	100	101	102	101	-I
Beoordeling orderontvangsten ¹⁾		-13	-15	-16	-15	-9	-12	-11	-4	-7	
Beoordeling voorr. eindprodukten ¹⁾		6	3	2	3	4	5	4	3	2	
<i>Arbeidsmarkt</i>											
Aantal banen van werknemers, totaal	0	3	2	2	1						I
Landbouw en visserij	0	4	2	6	1						I
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	-2	2	1	1	0						I
Bouwnijverheid	-6	4	2	1	3						I
Handel, horeca en vervoer	1	3	4	4	3						I+
Overige dienstverlening	2	4	2	1	1						I
<i>Geld en krediet</i>											
Spaartegoeden	3,8	4,7	3,7	3,7	1,8		0,9	0,7	0,3		I+
Verstrekt consumptief krediet	0	13	8	6	6		4	5			I++
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	6	4	4	4		6	5	6		I+
Geldhoeveelheid	7	8	7	7	6		8	7	9		I++
Secundaire liquiditeiten	10	5	0	-1	1		3	2	2		I
Officieel wisseldisconto (in %)	6,2	4,6	4,4	4,5	4,1	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25
Daggeldmarktrente (in %)	7,3	5,8	5,2	5,0	4,9	4,0	4,1	4,1	3,7	4,0	3,9
Rendement op staatsobligaties (in %)	9,0	6,3	6,3	6,5	6,5	5,9	6,1	5,9	5,8	5,8	6,0

¹⁾ Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

strie is na 1986 negatief; de chemische industrie realiseerde in die periode daarentegen hoge groeivoeten. De totale industrie kende in 1986 en 1987 een vrij stabiele groei van 1 á 2%. De eerste vier maanden van dit jaar laten een licht oplopende tendens zien.

Buitenlandse goederenhandel

Enige tijd ontbraken in het Conjunctuurbericht recente maandgegevens over de volume-ontwikkeling van de in- en uitvoer van goederen. Normaal worden deze cijfers binnen zes weken na afloop van de verslagmaand gepubliceerd. De invoering van het enig document binnen de EG en het wereldwijd overgaan op een nieuw systeem van goederen-classificatie, het geharmoniseerd systeem, zijn oorzaken van een vertraging in de verwerking van de gegevens. In dit nummer zijn nu de gegevens over januari en februari opgenomen. Als gevolg van aanloopproblemen bij aanlevering en verwerking van het grondmateriaal zijn er lichte verschuivingen opgetreden in de verdeling over de verslagmaanden. De cijfers over de afzonderlijke maanden dienen dan ook met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Gemiddeld over de eerste twee maanden van 1988 nam het volume van de invoer van goederen met 2% toe ten opzichte van het gemiddelde van het overeenkomstige tijdvak van 1987. De import van consumptiegoederen kende het grootste groeipercentage (10%). De invoer van investeringsgoederen lag in volume 8% onder het niveau van de eerste twee maanden van vorig jaar. De grootste invoercategorie, de grondstoffen en halffabrikaten, kende een volume dat nagenoeg even groot was als in de overeenkomstige periode van 1987. De voor prijsveranderingen gecorrigeerde uitvoer van goederen nam gemiddeld over de eerste twee maanden van 1988 3% te ten opzichte van het gemiddelde van de overeenkomstige periode van vorig jaar. De uitvoer van onbewerkte agrarische produkten steeg fors (12%); de export van delfstoffen daalde daarentegen aanzienlijk en wel met 19%. Het exportvolume van fabrikaten was gemiddeld over januari en februari 4% groter dan in de overeenkomstige maanden van vorig jaar.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen was -volgens voorlopige uitkomsten- in april 2% groter dan in dezelfde maand van vorig jaar. De bestedingen aan voedings- en genotmiddelen stegen met 2%. De uitgaven aan duurzame goederen lagen 1% onder het niveau van april 1987. De sterk teruggevallen aankopen van nieuwe personenauto's zijn hier een factor van betekenis. De bestedingen aan overige goederen en diensten stegen met 3%. Met name hebben het gas- en brandstoffenverbruik en de aankopen van boeken dit cijfer positief beïnvloed. Gemeten aan de index van het consumentenvertrouwen is het oordeel van de consumenten over de ontwikkeling van de economie in mei nagenoeg hetzelfde gebleven als in april. In mei werd op de vijf attitude- en verwachtingsvragen waarop de index van het consumentenvertrouwen is gebaseerd, ruim 1% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. De enige vraag, waarbij het aantal negatieve antwoorden de

positieve overtrof was: 'Wat zal er volgens u in de komende 12 maanden met de algemene economische situatie in Nederland gebeuren?' In de aan mei voorafgaande zeven maanden werd ook de vraag: 'Is het in Nederland volgens u in de laatste 12 maanden beter of slechter geworden?' per saldo negatief beantwoord.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden april en midden mei met 0,1% gestegen. Ten opzichte van januari 1988 zijn de consumptieprijzen met 1,0% toegenomen en vergeleken met mei 1987 met 0,7%. Over het jaar 1987 als geheel werd ten opzichte van 1986 nog een prijsdaling van 0,5% geregistreerd.

De prijsontwikkeling in Nederland toonde de laatste drie jaar grote overeenkomsten met die in de Bondsrepubliek Duitsland en Japan (zie grafiek 4). Van deze landen kende Nederland vanaf begin 1987 de kleinste groeivoet, in april 1988 is deze positie door Japan overgenomen. Van de andere in grafiek 4 opgenomen landen was het maandelijks accres het grootst in Italië. In het Verenigd Koninkrijk stijgt het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie de laatste maanden fors. In januari daalden de invoerprijzen (unit value) met 5% ten opzichte van januari 1987; de uitvoerprijzen (unit value) lagen in januari nagenoeg op hetzelfde niveau als in de overeenkomstige maand van 1987. De ruilvoet verbeterde dan ook met 5%. Over het gehele jaar 1987 verslechterde de ruilvoet nog, maar in het vierde kwartaal heeft zich een omslag voorgedaan, toen verbeterde de ruilvoet namelijk al met 3%. Ook in februari daalden de invoerprijzen (unit value) en wel met 4%. De uitvoerprijzen (unit value) daalden eveneens, zij het dat deze daling (-1%) geringer was dan bij de invoer. Een en ander leidde ertoe dat de ruilvoet ten opzichte van het buitenland opnieuw verbeterde en wel met bijna 3%.

Beurswaarde-index

De beurswaarde-index algemeen, indicator voor het koersniveau van de Amsterdamse effectenbeurs, bereikte in mei een gemiddeld niveau dat 3% lager lag dan in april. Vanaf het begin van dit jaar is de maand- op-maandmutatie steeds positief geweest.

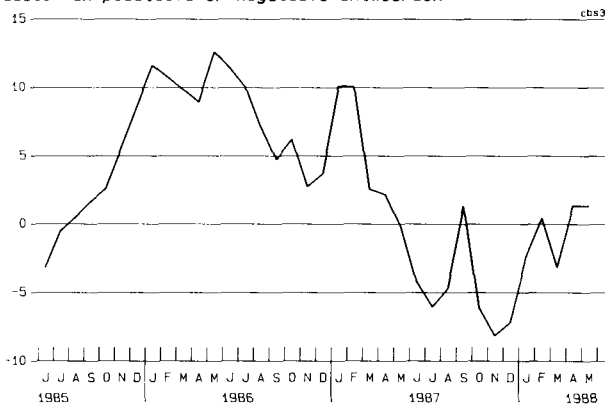
Geld en krediet

De totale binnenlandse liquiditeitsmassa steeg in maart ten opzichte van februari met bijna 3%. Dit is de grootste maandelijks toename na maart 1985. Gemiddeld over de maand mei nam de koers van de Amerikaanse dollar toe tot fl. 1,90. In de tweede week van juni steeg de dollar tot fl. 1,93. Gemiddeld over maart en over april werd voor de dollar fl. 1,88 betaald.

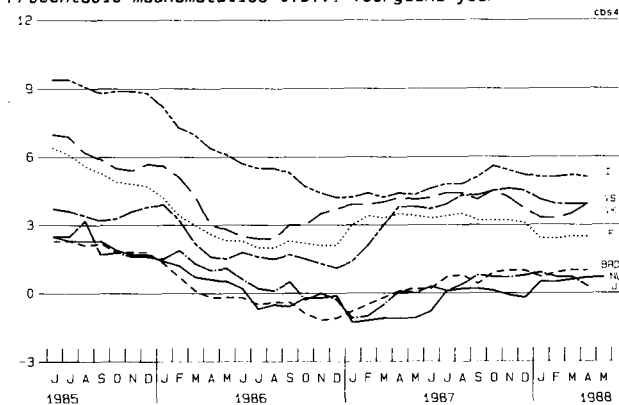
De rente-ontwikkeling liet in mei een wisselend beeld zien. Het rendement van staatsobligaties, indicator voor de lange termijn-rente, steeg licht tot gemiddeld 6,0%. De daggeldmarktrente, indicator voor de korte termijn-rente, liep daarentegen iets terug tot 3,9%.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld. Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

Consumentenvertrouwen
Saldo van positieve en negatieve antwoorden

Prijzen gezinsconsumptie
Procentuele maandmutaties t.o.v. voorgaand jaar

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

	1981/'85 gemidd.	1986	1987	1987			1988			Trend ²⁾		
				2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	febr.	maart		april	mei
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)												
% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor												
Bondsrepubliek Duitsland	2	2	0	0	0	1	3	3	4	I		
België	2	1	1	3	0	2	-1	-1		I		
Frankrijk	1	1	2	2	2	3	3	3	3	I+		
Verenigd Koninkrijk	3	2	3	2	3	4	2	1	1	I+		
Italië	0	3	3	4	2	4	6	4	2	I+		
Verenigde Staten	3	1	4	3	5	6	6	6	6	I+		
Japan	4	0	3	2	4	9		13		I+		
Europese Gemeenschap	1	2	2	2	2	3	4	2	3	I+		
Buitenland (gewogen) ¹⁾	2	2	1	2	1	3		2		I+		
Nederland	2	0	1	0	-1	2	-5	-3	-6	0	I	
Prijzen consumptie												
Bondsrepubliek Duitsland	3,3	-0,2	0,3	0,1	0,6	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0	I	
België	6,9	1,3	1,6	1,6	2,0	1,5	1,0	1,0	1,0	0,9	I	
Frankrijk	8,7	2,5	3,3	3,4	3,4	3,2	2,4	2,4	2,5	2,5	I+	
Verenigd Koninkrijk	6,0	3,4	4,1	4,2	4,3	4,1	3,3	3,3	3,5	3,9	I+	
Italië	12,7	5,8	4,8	4,4	4,9	5,4	5,1	5,1	5,2	5,1	I++	
Verenigde Staten	4,3	1,9	3,7	3,8	4,2	4,5	4,0	3,9	3,9	3,9	I+	
Japan	2,2	0,6	0,1	0,1	0,4	0,7	0,7	0,7	0,7	0,3	I	
Europese Gemeenschap	7,8	3,5	2,9	2,9	2,9	2,8	2,4	2,5	2,6	2,6	I+	
Nederland	3,6	0,2	-0,5	-1,0	0,2	-0,1	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	I

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

¹⁾ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1985.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

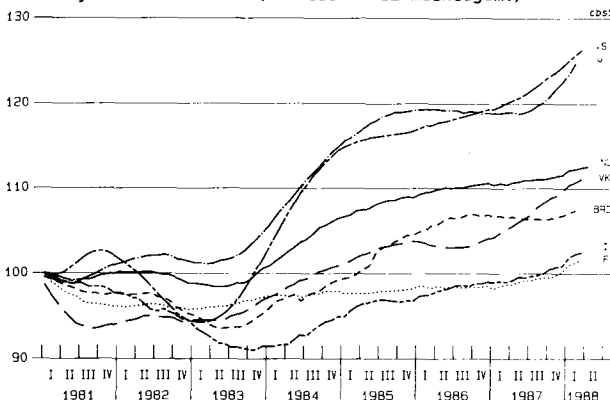
--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Focus: Productie en consumptie in Nederland en het buitenland

De meest recente groeicijfers van de industriële productie van een aantal belangrijke handelspartners geven opvallende stijgingen te zien. De sterkste groei werd in Japan gemeten. Ook in Italië, de Verenigde Staten, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk groeide de industriële productie aanzienlijk. De groei van de industriële productie in de Bondsrepubliek Duitsland en in Nederland was iets lager en bedroeg respectievelijk 4% en 3%. De groei in de BRD volgde overigens op een lichte daling van de gemiddelde productie over 1987. Opmerkelijk in 1987 was de sterke stijging van de industriële productie in het Verenigd Koninkrijk (ruim 5%). Ook de Verenigde Staten en Japan kenden relatief hoge groeicijfers (resp. ruim 4% en 3%); de groei in Japan werd voornamelijk in de tweede helft van 1987 gerealiseerd. Ook in Frankrijk (2%) en Italië (2%) steeg in 1987 de industriële productie sterker dan in ons land (1%). Grafiek 5 geeft het niveau van de trend, weergegeven als de index van het voortschrijdend 12-maandsgemiddelde (1980=100). Het niveau ten opzichte van 1980 is over de

gehele periode in ons land het hoogste van de genoemde EG-landen, maar het blijft na 1984 ver achter bij dat van de Verenigde Staten en Japan. Italië en Frankrijk bereikten in de tweede helft van 1987 weer het gemiddelde niveau van 1980. De trendontwikkeling van de voor prijsveranderingen gecorrigeerde totale consumptie door gezinnen geeft, met name voor Nederland, een ander beeld te zien (grafiek 6). Het niveau van de consumptie is in ons land, ten opzichte van 1980, ver achter gebleven bij dat van de andere in grafiek 6 genoemde landen. De index van het meest recente voortschrijdend 12-maandsgemiddelde (dat van maart 1988) ligt 6% boven het niveau van 1980. In alle andere genoemde landen gaf het volume van de consumptie over deze periode een sterkere groei te zien. Deze afwijking kan vooral worden toegeschreven aan de dalingen in ons land in 1981 en 1982, in de jaren daarna ontwikkelde de consumptie zich vrijwel parallel aan die in de meeste andere landen. In Italië, maar vooral in het Verenigd Koninkrijk, zijn de laatste jaren forse stijgingen gerealiseerd.

Productie industrie (volume)
Indexcijfers 1980 = 100 (voortschr. 12-maandsgem.)

Gezinsconsumptie (volume)
Indexcijfers 1980 = 100 (voortschr. 12-maandsgem.)

